

VLADIMIR COLIN

LEGENDELE
ȚĂRII LUI VAM

O MITOLOGIE A OMULUI

Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Un autor de succes și azi</i> (Lucian Pricop)	7
<i>Notă asupra ediției</i>	11
LEGENDELE ȚĂRII LUI VAM	
Lista personajelor principale ale legendelor	14
Cuvânt înainte	15
Șoarecele lui Ormag	17
(Prolog în cer)	
Omul cu inima arsă	21
1 – „ <i>Aspapur Ormag ruc u Vam</i> “	21
2 – <i>Calea lacrimilor</i>	41
– Povestea strălucitorului Saian și-a preafrumoasei Mastara.....	50
Lua-cea-legată-la-ochi	82
1 – <i>Ura lui Ormag</i>	82
2 – <i>Întrecerea cu Ramal</i>	98
Inima lui Tarbit	113
1 – <i>Sfârșitul slăvitei cetăți</i>	113
2 – <i>Cumpăna lumii</i>	131
– Cum s-a născut Ormag	134
– Povestea uriașului Panca	158
Zâmbetul lui Vam	169
Postfață	185

LISTA PERSONAJELOR
PRINCIPALE ALE LEGENDELOR

Oamenii răzvrățiți

Vam

Una, soția lui, fiica lui Ormag și a Aratei, regina fetelor-păsări

Lua, fiica lor

Tarbit, fiul Luei

Milga, soția lui

Narții de seamă

Ormag, stăpânul Nartazubei

Zubala, zeița nopții, a fățarniciei și a vrăjilor

Mastara, fiica lor, zeița morții

Gurz, zeul războiului

Pil, zeul cel strâmb al șotiilor

Ramal, zeul cântului și jocului

Bolob, zeul bogăției

Narții de rând

Dumvur, zeul mării

Luf, feciorul lui, zeul pescarilor

Taruna, zeița dreptății

Cadumal, fiul Mastarei și al lui Saian, zeul somnului

Saha, căpetenia duhurilor bune

Bus, căpetenia duhurilor rele

Suvava, duhul frigurilor

Alte ființe fantastice

Arata, regina fetelor-păsări

Saian, leul de aur al cerului

Panca, uriașul

Vihta, pasărea de fum a dragostei

Gorc, cocoșul ceresc

Hudu, vântul

CUVÂNT ÎNAINTE

Popoarele se nasc, trăiesc și mor, lăsând locul altora. Dacă între moartea unuia și nașterea altuia se scurg milenii, poporul nou-născut nu mai știe adesea nimic despre cel ce l-a precedat sub soare. În jurul lui se ridică doar movile de pământ năpădite de bălării și nu-i poate trece prin minte că movilele acoperă cetățile dărâmate ale înaintașilor, templele prăbușite, mormintele cărora nici nu le bănuiește existența. Herodot n-a auzit niciodată despre sumerieni și, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, civilizația cretană părea o legendă.

Cu numai șase luni în urmă nici un tratat de istorie nu pomenea despre poporul Vamiților. Dar în vara acestui an cazmalele arheologilor au descoperit undeva, pe malul românesc al Mării Negre, urmele unui popor necunoscut. Înainte de a-i dezgoli așezările, înainte de a-i afla mormintele, întâmplarea a făcut să i se afle scrierea. Descoperirea a făcut senzație și Congresul de Arheologie ținut la Roma a considerat-o de „importanță capitală pentru cunoașterea legendarilor Hyperborei, pe care scriitorii antici îi pomenesc atât de des“ (prof. Giovanni Ducati).

Profesorul Vasile Theodorescu, de la Universitatea din București, a fost cel care a dat în peștera Mariei (Istria) peste o bucată de piatră de dimensiunea unei cutii de chibrituri. Pe piatra îngrijit șlefuită se afla gravată o inscripție cu caractere

apropiate de cele ale scrierii lineare A din Creta¹. Se știe că, dacă scrierea lineară B a fost descifrată de Ventris și Chadwick în 1952, scrierea lineară A nu putea fi citită. E de aceea explicabil răsunetul pe care l-a avut în cercurile științifice vestea că prof. V. Theodorescu a izbutit să descifreze misterioasa scriere lineară A. Dar, odată această piedică ridicată, savantul român s-a aflat în fața unei alte dificultăți, ce părea de nerezolvat: limba în care fusese scris textul de pe piatra din peștera Mariei era o limbă necunoscută.

Nu e locul să urmărim aici etapele parcurse, tezaurele de cunoștințe și ingeniozitate puse la contribuție de savanții români, în vederea rezolvării enigmei lingvistice, reprezentată de limba vamiților. Cititorul va fi mulțumit să afle că limba necunoscută a fost, în cele din urmă, citită. O mână de mult prefăcută-n pulbere, aproape cu 500 de ani înainte de vremea războiului troian, gravase următoarele cuvinte pe piatra găsită de prof. Theodorescu: „*Aspapur Ormag ruc u Vam*“, care se traduc prin: „Puternicul Ormag e dușmanul lui Vam“.

Nimeni pe lume nu auzise vreodată de Ormag și nimeni nu mai știa nimic despre Vam...

Cercetările au scos apoi treptat la iveală, pe lângă unelte, ceramică și statuete, un șir de prețioase tăblițe de piatră, foi de aramă, mese de sacrificii etc., pe care se aflau gravate legendele necunoscutului popor, ce-și zice „seminția lui Vam“, și din care înfățișăm cititorilor, în continuare, ciclul care ni s-a părut cel mai reprezentativ. Pentru lămuriri de ordin general și pentru unele comentarii, privind vamiții și legendele lor, am adăugat, la sfârșitul volumului, o postfață.

1. Scrierea cretană a trecut prin mai multe etape, cunoscute drept scriere pictografică, hieroglifică, lineară A și B, dintre care numai cea din urmă fusese descifrată până la remarcabila contribuție adusă de prof. V. Theodorescu.

Șoarecele lui Ormag (prolog în cer)

Șoarecele lui Ormag

O, seminție a omului cu inima arsă, ascultă glasul vremii de demult... Femei, lăsați-vă pruncii să doarmă! Cu scuturi de piele, veniți lângă foc, luptători!

Talgerele glasului recheamă făptura lui Vam. Ascultă, seminție a omului cu inima arsă, ascultă-nceputul răfuielii...

Odată, de mult, oamenii vânară din belșug. Și, sorbind fumul înmiresmat al jertfelnicelor, ospătară zeii, lacomi de măruntaie aburinde, băură zeii, setoși de sânge fierbinte... Iar în încăperea cea mare a Nartazubei¹ se așezară apoi pe înaltele jilțuri de păclă, în vreme ce, înfășurat în mantia-i de ger, Ormag, stăpânul narților nemuritori, îi cerceta pe rând, și ochii vineți i se întunecau și-o brazdă i se adâncea între sprâncene.

– O, Ormag, spuse atunci vicleana Zubala, puternica nartă a nopții, a fățarniciei și a vrăjilor, de ce oare ne privești cu ochi întunecați și de ce ți se adâncește brazda aceea între sprâncene?

Iar, aplecând înspăimântătorul semn regesc, marea secure de os a puterii², pe care o ținea cu dreapta, Ormag vorbi, ridicând din umeri și stârnind o vijelie între pereții cețoși ai Nartazubei:

1. Nartazuba (sălașul zeilor) de la *nart* (zeu) și *zuba* (sălaș).

2. La popoarele primitive, scepstrul, semnul puterii regești, era o secure de luptă, bogat împodobită.

– Am mâncat, Zubala, și nu mai mi-e foame; am băut, și nu mai mi-e sete. Doar silă mi-e de toate, Zubala, și silă mi-e de voi, înainte de toate!... Iată de ce vă privesc cu ochi întunecați și iată de ce mi se adâncește între sprâncene brazda despre care întrebi!

Atunci, auzindu-i vorbele, săriră ca la un semn de pe jilțurile de pâclă zeii și zeițele și, silindu-se întru descălețirea frunții lui Ormag, cântară cu toții, iar bolțile de ceață ale Nartazubei vuiră, însoțindu-le larma glasurilor:

„Ormag, ești numele spaimei, cântau narții, și-naintea privirii tale pământul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii!

O, leu cu coama zbârlită, cu pieptul de-aramă și ghearele de criță! O, rege crunt al bolților cețoase, tu, cuibărit în slavă...”

– Tăceți, strigă însă Ormag. De veacuri vă știu cântecul pe de rost, narți și narte, căci de veacuri n-ați mai fost în stare să născociți un altul!

Și se tulburară puternicii narți, și nartele nemuritoare se schimbară la față, dar Zubala, zeița nopții, a fățarniciei și a vrăjilor, spuse din nou:

– Privește, călăreț al norilor negri!

Și-și scutură mantaua-ntunecată, bătută cu stele, și din podelele de ceață ale Nartazubei țâșni un șarpe galben. O față galbenă se desprinsese apoi din flacăra și jucă la picioarele lui Ormag. Ba era cât degetul, ba creștea, atingând bolta cu fruntea, iar jocul îi era atât de desăvârșit, încât Ramal, zeul cântului și jocului, se făcu galben la față ca șofranul, simțindu-și inima săgetată de ghimpele pizmei.

– Destul! răcni însă Ormag. Pe față ta galbenă, Zubala, mi-ai mai arătat-o de nouăzeci de ori până azi. Știu că ai să născociți îndată o veveriță cu cap de bivoliță, călărind un armăsar cu coadă de pește, dar de toate astea m-am săturat, ca de chipurile voastre, o, narți! M-am săturat, Zubala, înțelegeți?

– Înțeleg, zise spășită zeița și, ghemuindu-se toată, se ascunse în fundul mării încăperi a Nartazubei, tocmai printre

zeii mărunți, în vreme ce Ormag căscă, zguduind lumile de sus și de jos.

Atunci ieși la vedere Gurz, puternicul nart al războiului, care își zornăi lanțurile de aramă, trecute în jurul pieptului, când scoase o săgeată din tolba și, încordându-și arcul, slobozi săgeata drept către pământ. Iar vâjâitul săgeții lui Gurz răsună aidoma mugetului unui buhai.

– Vreau să te fac să râzi, mare Ormag, spuse zeul. Privește! Și mâna lui arată săgeata ce mugea, străbătând văzduhul.

– Zadarnic, rosti însă Ormag, fără a se clinti de pe jilțul lui de pâclă. Săgeata ta a ucis dintr-o dată nouă sute nouăzeci și nouă de oameni, așa-i?... Știu ce vrei să-mi arăți. Ești atât de mărginit, o, Gurz, încât nu te ostenești să schimbi măcar o dată numărul celor pe care-i răpui cu o singură săgeată...

Și Gurz își mușcă buzele și, îmbufnat, se așeză tăcut pe jilțul lui, în vreme ce o undă rece făcu să se-nfioare zeii și zeițele din marea încăpere a Nartazubei.

– Mărite Ormag, susură atunci Pil, nartul cel strâmb al șotiilor, ai văzut vreodată o pisică jucându-se cu un șoarece?

– Firește, Pil, răspunse cu dispreț stăpânul narților nemuritori.

– Și te-ai gândit vreodată, o, leu cu pieptul de-aramă, ce strașnic petrece pisica?

– Nu, Pil, la asta nu m-am gândit, spuse Ormag și, însuflețindu-se, adăugă: Crezi oare că petrece, într-adevăr?

– Alungă-ți din inimă orice îndoială, răspunse triumfător zeul cel strâmb. Petrece cum nu se poate mai bine, mărite Ormag!

Dar stăpânul narților nemuritori oftă și rosti cu amărăciune:

– Ce folos, prietene Pil? N-am să mă apuc eu, Ormag, să petrec jucându-mă cu un șoarece...

– Dacă vrei, te pot prefăce-ntr-o pisică neagră! strigă Zubala, nădăjduind că Ormag o va ierta pentru nepriceperea de care dăduse mai înainte dovadă.

Dar Pil vorbi cu dispreț:

– Închide-ți poarta buzelor, Zubala! Îl vezi tu pe Ormag, securea de os a puterii și călărețul norilor negri, făcând pe pisica?

– De ce-ai mai pomenit atunci de pisică, ticălosule Pil? se mânie Zubala.

Nartul soțiilor nu se învrednici să-i răspundă, ci, apropiindu-se de Ormag, spuse:

– Avem și noi, narții nemuritori, șoarecii noștri! Te-ai jucat oare vreodată cu un om dintre oamenii pământului?

– Să mă joc? râse Ormag. Nu, Pil, ce să zic... I-am ucis când și când pe oameni, le-am trimis ciumă sau secetă, dar de jucat, iată, nu m-am jucat cu ei niciodată!

– Te pizmuiesc, Ormag, încheie atunci mulțumit Pil, căci am pus de mult ochii pe-un șoarece, numai bun să-ți alunge urâtul. E un pui de om parcă anume făcut să ajungă jucăria lui Ormag și netotul are să lupte cu tine până-n clipa lui de pe urmă!

– Ești sigur? întrebă ațâțat Ormag – și nările-i fremătară ca și cum ar fi sorbit fumul unei jertfe de preț. Am să-mi apăs pecetea pe inima lui și șoarecele acesta va fi o pildă pentru toți șoarecii noștri de pe pământ, vădind puterea legii de aramă a narților nemuritori. Dar cine-i? Și cum îl cheamă?

– E Vam, de la Marea cea Mare, stăpâne, mai spuse Pil, prinzând a-și freca palmele micuțe. Privește-!

Se ridică de astă dată Ormag de pe jilțul lui de pâclă și, uitându-se cu luare-aminte pe pământ, zări – din înălțimile Nartazubei – o făptură omenească, ce nu i se păru mai înaltă decât un fir de iarbă.

– Ce face-acolo șoarecele meu? mai întrebă Ormag.

– Nu vezi, răspunse Pil. Așteaptă!

Omul cu inima arsă

1) „Aspapur Ormag ruc u Vam“

2) *Calea lacrimilor*

Povestea strălucitorului Saian și-a preafrumoasei Mastara

„Aspapur Ormag ruc u Vam“

Valurile cântă, sunând din talgerele lor de spumă, și ierburile de mare foșnesc... Auzi? Glasul li-i unduitor și trist. Aici, la malul mării, trăia flăcăul Vam. Stelele de mare mai știu cât de frumoasă-i era pielea arămie și scoicile-nțelepte oftează... Ar plânge scoicile, dar nu vor să plângă: lacrimile scoicilor sunt mărgăritare, iar zeul mării, Dumvur, se bucură când scoicile plâng.

Să nu te bucuri, Dumvur! Ești vinovat și tu, ești vinovat...

Atâtea valuri s-au născut, călătorind de-atunci, atâtea rânduri de flori s-au scuturat și-atâtea stânci s-au năruit în colb, încât nimeni nu le mai știe seama. Dar că a fost un flăcău cu pielea arămie și pletele negre jucându-i pe umeri, se știe, și se mai știe că-i zicea flăcăul Vam.

Iar Vam scotea pești din Marea cea Mare, îi vindea bogătașilor din Zinu, slăvita cetate împrejmuată cu ziduri groase, și se-odihnea apoi pe malul mării. Căci se afla acolo o stâncă înnegrită de ape – și pe stânca aceea se întindea Vam. Atunci asculta

clipocitul apei și huietul valurilor și, din ce le-asculta, dintr-atât deslușea mai bine glasurile mării, de-ajunsesse să priceapă graiul din apă și să pătrundă vorba din undă.

Și-ntinzându-se flăcăul Vam într-o zi pe stânca lui, numai ce închise ochii și se lăsă toropit de soare, că îndată desluși un glas de val, cu sunet de caval:

– De-ai ști ce-am văzut! De-ai ști ce-am văzut!

– Ce-ai văzut, tu, călătorule? întrebă o undă netedă, cu voce de ceteră.

– Am văzut Cetatea Vânăta, spuse valul. Am văzut clopotul strălucind și-am mai văzut...

Dar Vam n-apucă să audă ce mai văzuse valul, că stânca pe care se afla, stânca înnegrită de ape, se smuci o dată din loc ca un bivol pișcat de tăuni și, greoaie, o porni în larg. Plutea stânca neclintită de veacuri, zorind încotro o mâna puterea narților, și marea mugea, făcându-i loc în silă.

Când se dezmetici, Vam se gândi să sară în apă și să înoate până la mal, dar nu izbuti să se desprindă de pe stâncă. O putere ciudată îl legase parcă, îl legase cu odgoane nevăzute, și flăcăul n-avea de unde ști că stânca se urnise din voia lui Ormag și că se afla cetluit printr-o vrajă a Zubalei. Dar stânca plutea, plutea întruna...

Curând, Vam nu mai văzu malul și apa mării prinse a scân-teia. Se întunecase de-a binelea. Zubala își așternuse pe cer mantaua bătută cu stele și-și scoase capul dintre pernele norilor, căci luna, se știe, e chipul fățarniceii Zubala.

Atunci zări Vam în depărtare ceva ca niște neguri vinete săltând la fața apei, și stânca pe care se afla se îndreptă către negurile vinete. Doar că, dacă se apropie, în loc să le vadă mai deslușit, negurile pieriră. Niște ziduri vinete părură că ies de astă dată din mare, dar n-apucă Vam să le privească bine, că Zubala-și ascunse fața în nori. Stânca pe care flăcăul plutise se zgudui și se opri, iar Vam sări acum fără greutate de pe ea și,

simțind pământul sub picioare, înțelese că ajunsesse pe un ostrov.

– Ce fel de ostrov? își spuse. În marea noastră nu-i doar nici un ostrov!...

Și nemărginită i-a fost uimirea când a deslușit, în lumina slabă a stelelor, că pe ostrovul acela se înalță o cetate cu ziduri vinete.

– Cetatea Vânăta! își aminti deodată vorbele rostite de călătorul val, cu glas de caval.

Iar cetatea se ridica tăcută, vânăta ca mantia de ger a lui Ormag...

– Încotro te poartă nenorocul, străine? se înalță atunci, tremurător, un glas subțire.

– Să-mi aflu în cetate adăpost peste noapte, rosti mirat flăcăul, căci nimeni nu se afla lângă el și nu pricepea cine-i vorbește.

– Tare mi-e milă de tineretele tale, străine... Cată-ți de drum și, dacă mă crezi, ferește-te să te uiți fie și peste umăr la cetatea asta! Fugi și lasă-mă pradă urgiei, fugi cât mai e vreme, străine!

– Cine ești? întrebă Vam. Și de ce...?

– Pentru că inima-mi plânge pentru tine și...

Dar glasul nu izbuti să mai spună nimic. Un bătrân cu trupul acoperit de zdrențe vinete se ivi atunci ca din pământ, repezindu-se la Vam cum se repede șarpele la puiul lipsit de-apărare.

– Cinste narților ce ți-au purtat pașii, grăi bătrânul, care nu era altul decât Ormag.

– Cinste și slavă, rosti cam cu îndoială flăcăul Vam, izbit de nepotrivirea dintre cuvintele blânde și ochii bătrânului, semănând cu două vânătaii.

1. Prof. V. Theodorescu propune identificarea acestui ostrov cu Insula Șerpilor, principala insulă din Marea Neagră.